

با پیام آیت الله حسینی زنجانی؛

نخستین همایش جایگاه عناصر دینی در توسعه شهری آغاز به کار کرد

نخستین همایش جایگاه عناصر دینی در توسعه شهری با پیام آیت الله سید محمدعزالدین زنجانی از علمای برجسته حوزه علمیه خراسان برگزار شد.

نخستین همایش جایگاه عناصر دینی در توسعه شهری با پیام آیت الله سید محمدعزالدین زنجانی، از علمای برجسته حوزه علمیه خراسان و با حضور آیت الله معصومی، عضو مجلس خبرگان رهبری، در تالار همایش های دانشگاه آزاد اسلامی مشهد برگزار شد.

در این همایش، علی اکبر ولایتی، مشاور عالی مقام معظم رهبری، محمود صلاحی، استاندار خراسان رضوی، عرفان، دبیر همایش و جلالی، نماینده دفتر تبلیغات اسلامی خراسان به ایراد سخنرانی پرداختند.

عرفان، دبیر نخستین همایش جایگاه عناصر دینی در توسعه شهری، در این همایش گفت: همه گروه‌های معماری مشهد و علاوه بر آن دانشگاه‌های تربت و کاشمر در این همایش همکاری کرده‌اند و این همایش کوشیده است که نهادهای فنی و دارای دغدغه ای را وارد همکاری کند.

وی افزود: مقام معظم رهبری می‌فرمایند «معیارها باید همین مطالبی باشد که عرض کرده‌ام؛ نشانه‌های اسلام در شهر باید محسوس باشد و فرهنگ و معماری ایرانی باید در آن متجلی شود، معماری ایرانی یعنی همین معماری دوره‌های تمدنی اسلامی ایرانی ما».

وی در ادامه به قرائت پیام آیت الله سید محمد عزالدین حسینی زنجانی پرداخت و بیان کرد: آیت الله زنجانی در بخشی از پیام خود می‌فرمایند «اسلام که خاتم ادیان است همواره دستوراتی دارد و می‌فرماید خداوند رحمت کند هرگاه بنده عملی را انجام داد در محکم کاری آن بکوشد، البته زیبا سازی مورد تأکید است و در روایات آمده است که خدا زیباست و زیبایی را دوست دارد».

هشدار دکتر ولایتی نسبت به توسعه معماری بی هویت در کشور

مشاور عالی مقام معظم رهبری اظهار داشت: شهرهای ما به خصوص شهر تهران در بخش های جدید، هیئت نظارت اسلامی ایرانی ندارد، اگر به داد شهرهای کشور نرسیم آن وقت عصر ما بی هویت ترین معماری در تاریخ ایران می شود.

دکتر علی اکبر ولایتی، مشاور عالی مقام معظم رهبری گفت: هر انسانی دارای هویت است و با آن هویت شناخته می شود، در حقیقت شناسنامه هر فرد همراه او است و این نشان می دهد که این انسان اهل کجا و متعلق به چه حوزه جغرافیایی و فرهنگی است؛ همچنین هر بخشی از زمین کشور، شهر و منطقه دارای هویت خاص خود می باشد. برای همین باید بدانیم که شناسنامه شهرهای ایران چیست و آیا شهرسازی که داریم نشان دهنده هویت اسلامی ایرانی ما هست یا خیر؟

وی ادامه داد: ما در ایران به هر ساختمانی قدیمی که برسیم، اگر یک مقداری شناخت داشته باشیم می توانیم تشخیص دهیم که این معماری مربوط به کدام عصر است و این بدین جهت است که معماری های گوناگون متناسب با دیدگاه های افراد در قرون مختلف بوده است.

دکتر ولایتی در بخش دیگری از این همایش عنوان داشت: بسیاری از علوم باید در یک کشور، به مرحله ای از تکامل برسد تا در معماری آن کشور لحاظ شود، به همین دلیل در معماری تاریخ تمدن اسلامی اوج معماری قرن 9 تا دوازدهم است در حالی که علم ریاضی قرن های سوم و چهارم، علوم تجربی قرن های چهار، پنج و شش و ادبیات قرن های پنج، شش و هفت و عرفان عملی در قرون سه و چهار است.

وی ادامه داد: هنر و مجموعه های هنری در مجموعه اجزای فرهنگ و تمدن اسلامی دیررس تر است و دارای توجیه منطقی است.

وی نیز بیان کرد: معماری در بین اجزای تمدن اسلامی جزو دیررس ترین اجزای تمدنی به لحاظ سیر تکاملی است.

مشاور عالی مقام معظم رهبری تأکید کرد: باید در جمهوری اسلامی شهرهای را آسیب شناسی کنیم؛ می توان به جرأت گفت که شهرهای ما به خصوص شهر تهران در بخش های جدیدی که ساخته شده، هیئت نظارت اسلامی ایرانی ندارد، در حالی که اگر ما به پاریس برویم هر خیابانی یک شناسنامه دارد و هر فردی اگر می خواهد ساختمانی بسازد باید حتما طبق آن شناسنامه عمل کند؛ ولی شهرهای ایران اینگونه نیست اگر به داد شهرهای کشور نرسیم آن وقت عصر ما بی هویت ترین معماری در تاریخ ایران می شود، یعنی اگر به خیابان های شهرهایی که تازه ساخته شده مراجعه کنیم هیچ نشانی از هیچ منطقه ای حتی از شهرهای اروپایی هم ندارد، و یک مجموعه در هم ریخته و در هم تنیده نتیجه معماری امروز ما شده است.

وی با بیان این که علم با اسلام مغایر نیست اما نوع دیدگاه و جهان بینی متفاوت است، بدین معنا که آیا انسان اشرف مخلوقات است یا یک باکتری تکامل یافته، تشریح کرد: این نوع نگاه به انسان نشان می دهد که اسلام با تمدن ها و فرهنگ ها برخورد مسالمت آمیز داشته و ما امروز دارای تمدن اسلامی هستیم و این یعنی اسلام جهان شمول است و با جامعیت می نگرند، بدین دلیل این عوامل باعث پویایی و حرکت اسلام شده است.

وی افزود: این جزو ویژگی های اسلام است که معماری های ما در مساجد، مدارس و مقابر می تواند متبلور شود.

ولایتی در بخش دیگری از سخنانش با اشاره به برخی از ویژگی های میدان نقش جهان اصفهان، گفت: در ساخت میدان نقش جهان به مسائل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و دینی توجه شده است؛ به عنوان مثال ارتفاع مناره ها و گنبد در مسجد اما از ارتفاع ساختمان عالی قاپو بیشتر است و یا این که عالی قاپو و بازار پنجاه درصد و مسجد اختصاصی و عمومی پنجاه درصد دیگر میدان امام(ره) را تشکیل می دهند و همچنین مسجد عمومی بزرگتر و بلندتر از مرکز سیاست است.

وی نیز خاطرنشان کرد: یکی از جهانگردان که در عصر صفویه به اصفهان سفر کرده بود در سفرنامه خود می نویسد « ما در اروپا می گوئیم که فلان میدان زیباترین است اما من میدان نقش جهان را که دیدم می گویم این میدان نقش جهان از آن چیزی که ما در ونیز داریم زیباتر است».

مشاور عالی مقام معظم رهبری در مثالی دیگر بیان کرد: درب مسجد شیخ لطف الله به سمت مشرق است و هنگامی که انسان می خواهد وارد مسجد شود و در مقابل قبله بایستد باید نزدیک به 130 درجه بچرخد، اما معماران آن زمان مسجد را به گونه ای ساخته اند که انسان متوجه این چرخش نمی شود و تا وارد می شود خود را مقابل قبله می بیند؛ همچنین نور پردازی آن به گونه ای است که منافذ گنبد از بیرون نا معلوم است در حالی که فضای مسجد از طلوع فجر تا غروب آفتاب با وجود آن منافذ نیاز به نور ندارد.

وی در پایان اظهار داشت: ساختن اصفهان جدید در زمان صفویه در کنار اصفهان قدیم باعث خراب شدن شهر قدیم اصفهان نشده است، بلکه به گونه ای در کنار آن ساخته شده که تفاوتی محسوسی دیده نمی شود و این شهرسازی مسنجم در تاریخ شهرسازی جهان وجود ندارد؛ این شهرسازی هم هویت اسلامی، ایرانی و و هم شکل کمال یافته است. شکل پیشرفته معماری اسلامی ایرانی پس از تکامل یافتن حوزه های علمی و هنری است.

عینی سازی تکنولوژی غرب به فراموشی معماری ایرانی اسلامی می انجامد

استاندار خراسان رضوی اظهار داشت: تکنولوژی غرب در معماری نباید جایگزین معماری اسلامی شود؛ از این رو شایسته نیست الگویی دیگران را بدون بومی سازی در کشور اجرا کنیم.

محمود صلاحی، استاندار خراسان رضوی، گفت: یادآوری داشته‌ها، علوم رسوم و آن چه به عنوان میراث فرهنگی یک ملت موجب افتخار هر کشوری است، می‌تواند افزون بر ترویج این تفکر به خودباوری در این زمینه‌ها منجر شود.

وی افزود: ملت ایران - هم نسل حاضر و هم نسل دیروز و گذشته - داشته‌های بسیار فراوان علمی، ادبی و اجرایی داشته و دارد و مفاخر و بزرگان ایران شاید در مقایسه با کشورهای مشابه، به 10 برابر و یا بیشتر می‌رسد؛ زیرا ایران جزو سه حوزه تمدنی در جهان بوده است به خصوص رشد ایران در دوران پس از اسلام در همه زمینه‌ها چشمگیر بوده است.

وی با بیان این که مسلمانان به ایجاد شهرها پرداخته‌اند، ابراز داشت: با وجود این اما مشاهده می‌کنیم کخ ما به غفلتی چندصدساله ای دچار شدیم در صورتی که ما تکنولوژی غرب را گرفتیم و معماری خود را فراموش کردیم؛ اشکال ما این است که معماری آن‌ها را به صورت جایگزین استفاده کردیم و به عنوان مکمل استفاده نکرده ایم، در حالی که ما باید تکنولوژی غربی را در خدمت معماری اسلامی قرار می‌دادیم.

صلاحی با تأکید بر این که باید برای مشهد یک مرکز مرجعیت علمی ایجاد شود، بیان داشت: در معماری اسلامی که در قدیم مرسوم بود مسائل محرم، نامحریمی در ساختمان و همچنین ارزش‌های فرهنگی در نماد ساختمان رعایت می‌شد، در صورتی که امروز کمتر رعایت می‌شود؛ از این رو همایش از این جهت بسیار مبارک و کاربردی است و زمانی بهتر می‌شود که نتایج آن نیز کاربردی شود، لذا شهرداری، شورای شهر و سازمان نظام مهندسی باید مجری طرح‌های این همایش باشند.

وی با اشاره به این که ساختمان واقعی در زندگی بشری است و از اصلی‌ترین نیازهای بشر به شمار می‌رود، تصریح کرد: انسان بخش قابل توجهی را در منزل (ساختمان) خود به سر می‌برد، از این جهت هیچ کالمایی برابری با ساختمان ندارد، هر چه ساختمان با فرهنگ مردم و ارزش‌های اسلام سازگاری داشته باشد، این آهنگ با کاری که مسؤولان در کشور انجام می‌دهند هماهنگ تر می‌شود.

استاندار خراسان رضوی با بیان این که نباید الگویی دیگران را بدون بومی سازی در کشور اجرا کنیم، گفت: ارزش‌های ما بعد از قرآن و احادیث ائمه اطهار (ع) حتی در شعرهای شعرای ما ذکر شده است، بنابراین نمی‌توانیم در ساختمانی زندگی کنیم که از ارزش‌های اسلامی ایرانی به دور باشد؛ فرهنگ یک مجموعه به هم پیوسته است و اگر تفرقه بین آن ایجاد شود دیگر فرهنگ نیست.

وی در بخش دیگری از سخنانش خاطرنشان کرد: معرفی میراث فرهنگی و همچنین معرفی فرهنگ ما در شکل بناها، اثرش

در دید افرادی مشاهده می شود که وارد کشور ما می شوند و شهرهای زیارتی در این خصوص جایگاهی ویژه ای دارند. امروز که ما داریم دوباره به معماری سنتی خود توجه می کنیم و معرفی فرهنگ دوباره در حال تبیین است، به نظر می رسد که آیندگان نسبت به قضاوت عمل ما در شهرسازی و معماری این قضاوت را خواهند کرد که ما کاری صحیح انجام داده ایم.

صلاحی استاندار خراسان رضوی نیز در این مراسم گفت: در میان همه شهرها و فرهنگ های داخل کشور، شهرهای مذهبی وظیفه بیشتری در شهرسازی و معماری دارند. مشهد باید جانمایه شهرسازی و معماری و کاشی کاری بوده و همچنین این اصول باید معرف فرهنگ ما باشند و کسی که وارد شهر می شود غیر از این که تابلو شهر را ببیند، متوجه شود که این شهر، شهر مشهد است.

وی در پایان سخنانش افزود: باید جایگاه قبله در شهرسازی و همچنین جایگاه محرم و نامحرم در شهرسازی اجرایی شده و مردم نتایج خوب آن را درک کنند.

راه‌اندازی رشته معماری اسلامی در مقطع کارشناسی ارشد و دکترا

نایب رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان خراسان رضوی اظهار داشت: یکی از مهم‌ترین بندهایی که رهبری در سیاست های کلی نظام بر آن تأکید کرده اند در خصوص هویت اسلامی ایرانی بوده و این مسأله در مقوله معماری قابل پیگیری است.

پور حسینی، نایب رئیس سازمان نظام مهندسی ساختمان خراسان رضوی، گفت: امام رضا(ع) می فرمایند «کسی که بار سفر ببندد و به زیارت من بیاید دعای او مستجاب و گناهان او برطرف می شود».

وی خاطرنشان کرد: این همایش بعد از انقلاب نخستین همایش در نوع خودش است. خوشبختانه استان خراسان رضوی امروز با داشتن هجده هزار مهندس در هفت رشته دومین جمعیت بزرگ نظام مهندسی است.

پورحسینی با یادآوری این که مشهد به عنوان پایتخت فرهنگی جهان اسلام نیز انتخاب شده است، تصریح کرد: در قانون نظام مهندسی که سال 74 تأسیس شد ده خط مشی برای نظام مهندسی تعریف و از این تعداد شش عدد آن مربوط به بحث معماری اسلامی است.

وی ادامه داد: هنگامی که رهبری سیاست‌های کلی نظام را در بخش شهرسازی معرفی کردند، یکی از مهم‌ترین بندهای آن در خصوص هویت اسلامی ایرانی بوده است.

نایب رییس سازمان نظام مهندسی ساختمانی خراسان رضوی با اشاره به این که بخش ساخت و ساز کشور ما بیش از دو برابر صنعت نفت ارزش ریالی دارد و بیشترین سرمایه را دارا است، اذعان داشت: سازمان نظام مهندسی در راستای اهداف قانون نظام مهندسی اقدامات خوبی را انجام داده است و یکی از این ها بحث پژوهش در خصوص معماری اسلامی ایرانی بوده است.

وی در پایان پیشنهاد کرد: با توجه به این که ما هنوز به قرائت مشترکی دست پیدا نکرده ایم و در این زمینه کمتر کاری صورت گرفته است باید رشته ای در سطح کارشناسی ارشد و دکتری برای مقوله معماری اسلامی تدوین شود.

نهادینه‌سازی اخلاق اجتماعی نیازمند حضور دین در معماری شهرها است

پژوهشگر بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی اظهار داشت: یکی از عوامل بی هویتی در جوامع شهری به نحوه ساختار معماری در شهر وابسته است، از این رو نیاز داریم که پارادایم جدیدی را در رابطه با توسعه معماری شهری ارائه دهیم.

جلالی از پژوهشگران بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی و نماینده دفتر تبلیغات اسلامی خراسان رضوی در نخستین همایش جایگاه عناصر دینی در توسعه شهری، گفت: یک شهر، سازمانی یکپارچه است، اگر به تاریخ ادیان مراجعه کنیم کمتر دینی را خواهیم یافت که بدون سابقه فرهنگی و تاریخی شکل گرفته شده باشد. به صورت کلی جریان «مدینه» با جریان دین ریشه نسبی و سببی دارد، سکونت هایی که در شهرها شکل می گیرد و معماری هایی که به وجود می آورد در باطن دارای معنا است.

وی ادامه داد: امروز المتقاطی بودن فکر ها و اندیشه ها در جامعه شهری ملموس است و یکی از عوامل بی هویتی در جوامع شهری به نحوه ساختار معماری در شهر وابسته است، از این رو نیاز داریم که پارادایم جدیدی را در رابطه با توسعه معماری شهری ارائه دهیم.

جلالی سپس تأکید کرد: یکی از ساحت هایی که باید در معماری شهری با آن روبه رو شویم، این است که نگاه خود را در

خصوص هستی شناسی در معماری شهری بررسی کنیم و این امر در واقع تنظیم شناخت موضوعات در معماری شهری است.

وی با بیان این که نظام هستی شناختی نظام موضوعاتی است که ما در بحث توسعه شهری با آن روبه رو هستیم یعنی بحث های هنر، حکمت و علم در محور دین است که می تواند مؤثر واقع شود، تشریح کرد: در نظام توحیدی ارزش ها، بر ضارزش ها اولویت دارند ولی در نظام پست مدرنیسم یک فرد هر مقدار بتواند خود را به هم ریخته تر نشان دهد به پست مدرنیسم نزدیک تر می شود و این یعنی فاصله گرفتن و انکار ارزش ها. ارزش های خانوادگی در نظام پست مدرنیسم گسیخته است و این همان وضعیتی است که ما امروز شاهد آن در بخشی از جامعه خود و جوامع غربی هستیم.

این پژوهشگر حوزه و دانشگاه نیز بیان داشت: امروز باید مسأله دین به عنوان محور اسطوره شناسی، دانش ها و حکمت ها جدی گرفته شود و نپرداختن به این مقولات می تواند بهم ریختگی را در نظام های شهری تقویت کند؛ حضور دین در فضای معماری شهر به جهت ایجاد وجود ربوبیت در میان افراد جامعه است و به دنبال آن فطرت های پاک، زیبایی ها و اخلاقیات در جامعه توسعه پیدا می کند. جریان حکمت عملی نیز در جریان توسعه شهری نقش بسیار مؤثری دارد.

در معماری و شهرسازی رایج ما توحید نبوت و معاد به زوال رفته است/دستگاه های دولتی ما در جهت عکس معماری اسلامی با تمام همت تلاش می کنند

دکتر محمد رضا اولیا نیز در کارگاهی که در حاشیه این همایش برگزار می شد گفت: وضعیت معماری و شهرسازی رایج ما بسیار زیبا است! زیرا صادقانه وضعیت ما را بیان می کند یعنی تنها رسانه ای است که دروغ نمی گوید، دانش دکور است و ما باید این دانش را به کار بگیریم، ما می گوییم اصول معماری اسلامی ایرانی اما جزوه ای نداریم که در آن چیزی بیان شده باشد، یعنی به گونه ای که یک شهروند با کرامت بر روی زمین راه بروند؛ ما ژست علمی می گیریم لذا اینگونه کاری اصلاح نمی شود، کارفرمایی که بتواند متوجه شود که معماری اسلامی مهم است در مقیاس های بزرگ نداریم، ما در وضعیت بسیار نگران کننده ای قرار داریم و آن این است که قول ما با فعل ما تطابق ندارد.

بنده بر این باورم که در معماری و شهرسازی رایج ما توحید نبوت و معاد به زوال رفته است به دلیل این که زمینه سازی فساد از طریق بناهای ما صورت می گیرد و متأسفانه دیده می شود به برخی بناها با وجود این مشکلات با تأیید مسؤولان ساخته می شود و این مسائل را در نظر نمی گیریم.

مسکن مهر مسکنی است که به حیاط و حیات اعتنا نمی کند، اگر بخواهد اتفاقی بیافتد در معماری اسلامی باید در جست و جوی حقیقت باشد و در این خصوص شأن حقایق بالاتر از شأن مراتب است، هنوز حاکمیت متوجه ضرورت دانش برای حرکت خردمندانانه و صحیح و با بصیرت را جدی نگرفته است.

دستگاه های دولتی ما در جهت عکس معماری اسلامی با تمام همت تلاش می کنند وقتی شهر از حد شهر خارج شد زمینه

انجام منکرات فراهم می شود؛ وجه غالب شهرسازی ما تجربه است یعنی دستگاه فکری ما منابع غربی هستند و نتیجه آن تباهی است و نسل بعدی ما دچار این تباهی خواهد شد.

معماری دارای ریشه و منشأ قرآنی است و به معنای آبادانی است، هنگامی که محیط زندگی آدم تخریب شده دیگر نمی توان انتظار داشت انسان ها سالم بمانند

اگر در برخی از شهرها به سمت ارتفاع روی می آوریم یعنی ساختمان های بلند نشانه بی عدالتی است و آنچه در مقیاس کلان باید اتفاق بیافتد آن چیزی است که حکومت آن را باید بر اساس دانش ها تصمیم بگیرد که در کجا اقتضایی چه چیزی وجود دارد اما می دانیم

این که ما بفهمیم در کلیت نظام خلقت چه چیزی نهفته است یعنی معماری اسلامی؛ معماری اسلامی به معنای ظاهر سازی یا کاشی کار نیست، در پایان این برنامه میزگرد پرسش و پاسخ با حضور 9 نفر از استادان و اعضای هیئت علمی همایش برگزار شد.